

Kleindochter Stip ter Laan tekent 'Ol Kneels' in symbolen op omslag

Boek over strijdbaar en markant man

Morgen krijgt Harm van der Veen uit Veendam in Delfzijl de K. ter Laan-Pries, voor 'zijn vele en veelzijdige verdiensten voor de Groninger cultuur'. Er komt dan ook een boek uit over de naamgever, om diens werkkraft door Van der Veen zeer gerespecteerd. Ter Laan (1871-1963) was tot zijn dood veelzijdig actief: als socialist, als volkskundige, voor de regionale geschiedenis, in de Grunneger beweging, voor een grammatica. Op een leeftijd, waarop menigeen nu al 'in de VUT' is.

Foto: Harry Teilmann

■ Het boek bevat de teksten van vijf vorig jaar in Veendam aan Ter Laan gewijde lezingen. Interviews, die Rein Brouwer in 1961 met de toen 90-jarige hield, vormen een hoofdstuk apart. Ze stonden toen in twaalf delen in Het Vrije Volk. Als kranteknipsels ook te vinden in een plakboek, in 1963 gemaakt door een 15-jarige kleindochter van 'Ol Kneels'. Zij heeft dit jaar als kunstenaar (academie Amsterdam en Arnhem) het boekomslag ontworpen.

Door Johan Poppen

Elisabeth G.H. ter Laan tekende als Liesbeth al voor de omslag van Het Nieuw Groninger Woordenboek (herdruk 1983), van de Volksverhalen, van de Overleveringen deel 1 en 2. Dat dit boek zo verschijnen, wist ze eerst niet. „Dat ging heel toevallig. Ik sprak mijn tante in Loochem, al in de 80, een dochter van opa. Zij kwam met dit album aan: 'Kijk, dat heb jij allemaal geplakt over opa'. Ik was dat helemaal vergeten. En wat was dat nou? Allemaal kranteknipsels, toen hij was overleden. Die stuurden de knipselbureau's".

Menig 'In memoriam' met een grote 'kop' over het heengaan van een markant man. Het maakte veel indruk op Liesbeth: „Ik hield heel veel van opa". En hij van haar, allerjongste (dochter uit vader Geerts tweede huwelijk) van zeven kleinkinderen. In het plakboek zaten ook de stukken van Brouwer. „Ik lees ze en denk: 'Wat een leuke interviews zijn dat!' Ik bel mijn moeder in Brum-

men en zeg: 'Hier moeten we iets mee doen. Er een boekje van maken, want het geeft zo'n mooi beeld van opa'.

Heel toevallig: een maand later kreeg zij een brief van het Veenkoloniaal Museum, waarin stond, dat ze van die interviews een boekje gingen maken. Ze vroegen mijn moeder toen om foto's. Die zei: 'Ja, dat is wel goed, maar laat mijn dochter dan het omslag maken, want ze heeft dat ook voor Het Groninger Woordenboek gemaakt en andere boeken'. Dat vonden ze een leuk idee. Vandaar, dat ze hier terecht gekomen zijn".

In Uithuizermeeden dus, bij Stip. Zo laat ze zich haar leven lang al noemen. „Niemand zegt en ik voel me ook geen Liesbeth. Ik ben wat vroeg geboren. Mijn moeder was vreselijk dik en ik was ontzettend klein, hoefde nog net niet in de couveuse. Vader riep enigszins teleurgesteld: 'Wat n stippie!' En dat is altijd zo gebleven. Nou, 't is Gronings voor jus, hè. Ik durf nooit zo goed Gronings te praten, want ik kin 't nait zo goud". Ze lacht vrolijk.

Tegenstrijdig man

Kan Liesbeth aanstippen hoe ze tot dit omslag is gekomen? „Je moet de karakteristiek van zo'n man symboliseren. Omdat hij zo verschrikkelijk veel gedaan heeft, vond ik dat verschrikkelijk moeilijk. Ik ben eerst gaan denken, over het sociale, het folkloristische. Die man was eigenlijk heel tegenstrijdig. Aan de ene kant heel behoudend, aan de andere kant heel progressief. Het een vloeit ook uit het ander voort, denk ik. Als je

progressief bent en wilt veranderen, dan zie je vrij snel: dingen, die je eigenlijk zou willen behouden, verdwijnen dan weer.

Ik heb daarom een soort album-sfeer van het omslag gemaakt. Als je het ziet liggen, dan denk je: 'Hé, dat kan ik doorbladeren: een bijna familie-albumachtig iets'. Het zijn fotolijstjes (eigenlijk klinkt het oubollig, als ik dit zo vertel), in speciale kleuren. Een foto voorop. Daarboven een mythologisch symbool: iemand uit het leger van Venus, strijdbaar, op een koe-achtig paard, met vleugels. Dat vond ik zo'n mooie samenvatting van alles wat die man had gedaan". Op de zijkant staat een Jugendstil-achtig gestyleerde tekening. „Daaronder zit een stukje van zijn handschrift".

Uiterlijk wilde ze het boek doen lijken op de 'Veenkoloniale Volksalmanak'. „Het moet een geheel blijven. Daar heb ik ook zo voor gevochten bij dat laatste Woordenboek bij Wolters Noordhoff. Mijnheer Forsten wou er een heel modern ding van maken. Hij zei: 'Dat ligt commercieel veel beter in de markt. En dan al die bloemetjes...' Ik zeg: 'Dat zet je toch allemaal naast elkaar op de plank?' Ja, ik vond het maar niks". Ze won het gevecht om de vier bloemornamenten.

Vuist op tafel

Stip (geschieden, twee kinderen) is strijdbaar gebleven. „Nu zit ik zelf in de bijstand en dan moet er weer voor iets geknokt worden, als ik af en toe op het gemeentehuis sta. Dan denk ik: 'Zo

◀ Liesbeth 'Stip' ter Laan blijft zoveel mogelijk creatief bezig: ...tekenen, schilderen, gedichten schrijven...

heeft opa misschien ook, wel op een heel ander manier, gestaan'. Ik kom ook heel veel dingen tegen, waarvan ik zeg: dat is onrechtvaardig'. De opheffing van de BKR vooral.

„Het tragische van deze tijd: ik ben nou 41 en dat is lastig, je komt er niet tussen. Dan kun je zeggen: ik heb als illustratrice voor Libelle gewerkt, kinderboekjes geïllustreerd, dat helpt je allemaal niks. En het is hier waar ik woon, nou moeilijker. Al heb ik op de een of andere manier het idee, dat ik toch maar moet blijven". Momen tel volgt ze een driejarige cursus hypno-therapie. Al blijft ze zoveel mogelijk creatief bezig: Tekenen, schilderen, gedichten schrijven. En knokken voor een nieuwe opdracht dus.

Heeft ze de band wel eens gehoord, waarop Ter Laan zijn mede-Grunnegers in 1951 begeesterd toespreekt, de tekst kracht bijzettend met vuistslagen op tafel? „Dat deed mijn vader ook. Jaah! Hij was advocaat, zat in de rechtspraak. Daar ben ik een beetje in opgegroeid. Een beetje Helemaál! Ik heb ook die neiging. Laatst bij de sociale dienst deed ik het ook, ja!" Ze lacht weer. „Opa's laatste woorden moeten zijn geweest: 'Strijden moet je, strijden'. Tante Metje bestrijd dit hevig. Zij zeg, dat-ie zei: 'Liefhebben moet je'.

De zachte kant van een strijdbaar man? Ook door Brouwer in 1961 genoteerd uit K. ter Laan mond: *Is het niet schoon als er verzoening in het leven is? Dat komt, omdat je wederzijds de goede dingen ziet.* Stip ter Laan in 1990: „Nou, dat is ook zo, denk ik".

